

Význam / Smysl / Hermeneutická situace

Popišme nejprve povahu a strukturu toho, co se děje, když řešíme hermeneutickou úlohu, tj. když něco interpretujeme. Především musíme opustit naivní představu, že v takovém případě jde o nějaké hledání „smyslu“ něčeho, co máme před sebou, ale čeho smysl nám zatím uniká. Máme-li něco vskutku „před sebou“, znamená to již, že se nám toto „něco“ již nějak dává, tj. že nám to dává jistý smysl (byť neúplný nebo dokonce nesprávný, nepravý, falešný). Chceme-li nebo potřebujeme-li něco interpretovat, znamená to, že chceme od jistého předběžného smyslu něčeho dospět k dosud neznámému smyslu něčeho jiného, co však s oním předběžným smyslem toho, co se nám nějak dává, souvisí způsobem, který nazýváme „významem“. Dává-li nám něco smysl, je tomu tak proto, že už máme dojem (jsme přesvědčeni, dokonce snad v menší nebo větší míře jisti), že o jeho významu něco víme a že jsme tento význam jako stopu sledovat dál, směrem k významům dalším, rozsáhlejšími, o nichž třeba něco tušíme, ale i k takovým, o kterých nic nevíme ani netušíme, ale které očekáváme. Rozdíl mezi smyslem a významem v mé terminologii spočívá v tom, že smysl je vždycky smyslem pro mne (pro nás), zatímco význam je něčím, co mne „oslovuje“ resp. „vyzývá“, abych si toho všiml a abych to vzal v úvahu. Význam tedy míří ke mně (k nám), zatímco smysl je naším pochopením, jež se pokouší přiblížit k tomu, co význam má, i k tomuto jeho významu. Tak např. najdeme-li úlomek hliněné tabulky s několika vrypy či „klíny“, chápeme jejich smysl na základě mnoha dosavadních zkušeností nejen svých osobních, ale obecně kulturních: víme, co to eventuelně může znamenat, vnášíme své dosavadní znalosti do svého vnímání a chápání smyslu toho, co máme „před sebou“. Můžeme se však také mýlit, jako hliněná tabulky s klínovými znaky se to může jen náhodně jevit, protože máme k dispozici jen zlomek, to, co se jeví být kusem nápisu, se nakonec ukáže jako řada náhodných tvarů, jež nic neznamenaají apod. Naproti tomu význam je něco, co může být odhalováno, upřesňováno, dáváno do spojitosti s dalšími významy, jež mohou být také zkoumány a prověřovány atd.

(Praha, 010917-2.)